

Прегледни рад
Образовање и васпитање (Штампано изд.). –
ISSN 2956-1779. - God. 20, br. 23 (2024), стр. 99-117

37.091.321::811.163.41

COBISS.SR-ID 172234761

DOI: [10.5937/obrvs20-57107](https://doi.org/10.5937/obrvs20-57107)

Рад примљен: 28. 2. 2025.

Рад прихваћен: 21. 6. 2025.

ПРИРУЧНИК ЗА УЧЕЊЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА ИЗ ПЕРА ПРЕДАВАЧА: ПРИМЕР ПРИВАТНЕ ШКОЛЕ „GO SPEAK SERBIAN”

Александар М. НОВАКОВИЋ⁹

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет Ниш, Србија

⁹  <https://orcid.org/0000-0002-7620-5964>, e-mail: aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

ПРИРУЧНИК ЗА УЧЕЊЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА ИЗ ПЕРА ПРЕДАВАЧА: ПРИМЕР ПРИВАТНЕ ШКОЛЕ „GO SPEAK SERBIAN”

Сажетак: Предмет овога рада је анализа приручника под називом *Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for all 3 Levels* приватне школе „Go Speak Serbian”, са циљем стварања јасније слике о његовом квалитету и месту у савременој настави српског као страног језика. Коришћена је метода теоријске анализе са техником анализе садржаја. Истраживање нам је показало да је реч о приручнику у форми радне свеске, чији садржај чини педесет лекција посвећених наизменичном увежбавању граматичких садржаја, допуни речника ученика и упознавању културолошких аспеката живота на српском говорном подручју. Приручник није каталогизован, нити има рецензенте, али ипак својим квалитетом завређује пажњу предавача. Несумњиво је дасвојим садржајима и дидактичко-методичким обликовањем представља значајно дидактичко средство које: 1. обогаћује наставни рад на часовима српског као страног језика, 2. сведочи о професионалној оспособљености и посвећености предавача и 3. казује много о нивоу развијености наставе српског као страног језика (с обзиром на чињеницу да је незамисливо да два или три аутора самостално реализују пројекат писања, припреме, дизајнирања и објављивања приручника).

Кључне речи: српски као страни језик, радна свеска, приватна школа, *Go Speak Serbian*, Canva.

УВОД

Сагледавање историјског развитака српске државе сведочи нам о постојању честих контаката између српског и (ино)страног становништва, чији су припадници неретко тежили да савладају српски језик како би успоставили што квалитетнију и сврсисходнију комуникацију. Процеси утемељења и развоја наставе српског као страног језика тесно су повезани са друштвено-политичким приликама на српском говорном подручју. Павле Ивић (1998: 65) сматрао је да су наведене тежње посебно постојале у годинама након пада Деспотовине, када је „писање српским језиком [...] достигло географску раширеност каква није забележена ни раније ни касније“. Већ тада су постојала прва дидактичка средства за учење српског као страног језика. Примера ради, Мирјана Маринковић (2010) указује да је у време Османског царства постојао уџбеник за учење четири језика – арапског, персијског, грчког и српског, који су тада користили великодостојници, а данас се чува као раритет у библиотеци џамије Сулејманија. Наведено дидактичко средство нам сведочи о стварним зачецима постојања методике наставе српског као страног језика, која је доживела експанзију након Вукове реформе језика. Захваљујући потписивању бројних билатералних споразума о сарадњи у области привреде, културе, медицине и образовања наше државе са европским, америчким, азијским и афричким земљама у периоду пре и након Другог светског рата, појавила се потреба за активним деловањем истраживача на пољу унапређења (методике) наставе српског као страног језика. На свим одржаним састанцима слависта и скуповима посвећеним настави српског као страног језика у фокусу лингвиста и методичара наставе био је разговор о квалитету наставних средстава која би успешно одговорила на растуће захтеве савремене наставе.

У наведеном периоду објављени су неки од најфункционалнијих уџбеника и приручника (в. Novaković, 2024g), које су користиле генерације предавача и студената. Публиковани су паралелно у матици и иностранству за потребе реализације специјализованих течајева и студија славистике. Код нас су то били уџбеници и приручници, у првом реду, Института за стране језике (в. Novaković, 2024g) и Међународног славистичког центра (в. Lompar, 1995; Brborić, 2014), а у иностранству

различитих завода, војних школа и славистичких катедри (в. Novaković, 2024b; Novaković, 2024v). Већи број спроведених евалуација уџбеничких комплета – Bugarski, 1984; Dimitrijević, 1984; Đerić, 1984; Gačić, 1986; Dabić, 1986; Ignjatić, 1986; Marojević, 1986; Mihailović, 1986; Lompar, 1995; Bjelaković, 2007; Brborić, 2014; Otašević, 2014; Đorđević, 2018; Novaković, 2022, 2024v – показује да је реч о веома квалитетним наставним средствима, која су врло често „на корак од полифункционалности“ (Novaković, 2022: 147). Њихова припрема и објављивање захтевали су посвећеност аутора (уједно и предавача), али издвајање значајних новчаних средстава којима би се започети послови реализовали до краја. Зато и не чуди постојање дисконтинуитета у одређеним фазама њихове продукције и публикавања, због чега Ђорђе Оташевић (2014: 25) истиче да међу њима „има много тога – и доброг, и одличног – али и много чега нема“. Међутим, са развојем савремених информационо-комуникационих технологија, односно широм употребом персоналних рачунара, долази до изузетно занимљиве појаве у наставној пракси у вези са креирањем различитих врста наставних материјала и дидактичких средстава.

МЕТОДОЛОШКЕ ПОСТАВКЕ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет и циљ истраживања

Несумњиво је да се настава српског као страног језика из године у годину развија, што је посебно видљиво у повећању броја заинтересованих методичара наставе и предавача. Преглед трију библиографија радова из области методике наставе српског као страног језика – Krajišnik, 1992, Nikolić, 2020, Novaković, 2023 – показује да је током прве две деценије XXI века публикувано више десетина научних радова, у којима се на систематичан начин проучавају фундаментална питања ове врсте наставе. У средишту пажње истраживача налазе се и модалитети сарадње предавача и ученика. За разлику од последње деценије XX века, када се српски језик као страни предавао „у институтима, на факултетима, у центрима за учење страних језика, на народним и радничким универзитетима“ (Dešić, 1990: 234), данас је са променом друштвеног уређења и развојем савремених информационо-комуникационих технологија дошло до одређених промена. Оне никако не подразумевају негирање

наведених институција или смањење њихове улоге у подучавању и учењу српског као страног језика, већ појаву „сасвим малих приватних школа“,¹⁰ које покрећу, воде и развијају (махом школовани) наставници српског као страног језика и/или одређене домаће и иностране компаније. Ове приватне школе само део своје делатности обављају у конвенционалним учионицама (сличним горенаведеним слушаоницама факултета, института, завода), јер тежиште свог функционисања преносе у виртуелни простор креиран помоћу савремених алата на интернету. Александар Новаковић (2024а: 866) указује да предавачи на почетку XXI века српски језик странцима предају путем интернета користећи електронске интерактивне платформе (*Zoom, GoogleMeet, MSTeams*) или онлајн-системе за учење (*Preply, iTalki, AmazingTalker*и сл.). Настojeћи да унапреде своје пословање, предавачи (уједно и власници школа) теже: 1. сопственом професионалном усавршавању – похађају летње и зимске школе, учествују у формалним и неформалним програмима стручног усавршавања, ишчитавају научну и стручну литературу, али и 2. промовисању делатности своје школе путем интернета. Важну активност на том путу представља израда сопствених наставних материјала, које неретко несебично деле са својим колегама и ученицима или дистрибуирају у оквиру своје комерцијалне делатности. Анализа наставне праксе нам показује да је, захваљујући таквој активности, дошло до значајног увећања броја функционалних наставних материјала. Преданим истраживачким радом и активним праћењем њиховог функционисања и издавачке делатности, дошли смо до информација о приручнику за учење српског као страног језика приватне школе „Go Speak Serbian“. С обзиром на чињеницу да досад није било евалуација наведеног наставног средства, предмет овога рада је анализа приручника под називом *Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for all 3 Levels*, са циљем стварања јасније слике о његовом квалитету и месту у савременој настави српског као страног језика.

Задаци истраживања

У складу са одређеним предметом и дефинисаним циљем истраживања издвојили смо следеће истраживачке задатке:

¹⁰В. Дешић 2003: 66.

1. Анализирати садржај и структуру приручника *Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for all 3 Levels*.
2. Сагледати дидактичко-методичко обликовање анализираног приручника.

Методе, технике и узорак истраживања

У складу са дефинисаним предметом, циљем и постављеним задацима истраживања користили смо методу теоријске анализе са техником анализе садржаја. Грађу за истраживање чинио је приручник *Worksheet Booklet: Serbian Study Material for all 3 Levels* предавача Миљане Вида, Драгане Бореновић Ђилас и Јоване Никић. Истраживање је спроведено у другој половини фебруара 2025. године.

ПРИРУЧНИК ОНЛАЈН-ШКОЛЕ „GO SPEAK SERBIAN” У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Приватна школа „Go Speak Serbian“ своју примарну делатност реализује путем интернета.¹¹ Настала је на темељима вишедеценијског искуства у конвенционалној учионици српског као страног језика. Основана је 21. новембра 2021. године, а оснивачи су Миљана Вида, професор српског језика и књижевности,¹² и Драгана Бореновић Ђилас, професор енглеског језика и књижевности. Осим оснивача, тим ове онлајн-школе српског као страног језика чини још шесторо предавача. Тежећи ка унапређивању наставног процеса (и, наравно, промоцији своје пословне делатности),¹³ колегинице су пажњу посветиле изради наставног материјала у електронском облику, који је обликован у виду онлајн-курсева и електронских приручника за учење српског као страног језика,¹⁴ што према најновијим истраживањима (в. Novaković, 2024a), представља тренд у развоју наставе српског као страног језика. Тренутно у понуди школе

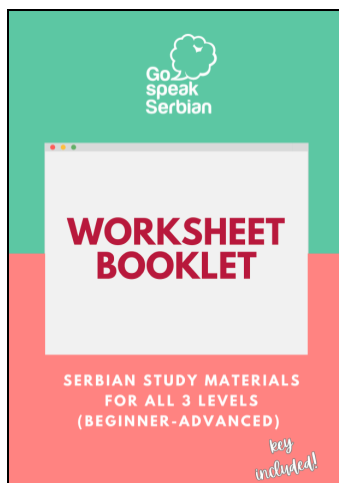
¹¹Званична веб-адреса онлајн-школе је: <https://gospeakserbian.com>.

¹²Део своје професионалне каријере провела је на месту лектора за српски језик на Универзитету у Новом Саду и на Универзитету у Сегедину.

¹³Званична страница на Фејсбуку и Инстаграму наведене приватне школе је: @gospeakserbian101.

¹⁴Веома је интересантан одељак под називом *Блог*, у коме на ефикасан и занимљив начин ученике упознају са најзначајнијим културолошким чињеницама живота и рада на српском говорном подручју.

постоје три интерактивна онлајн-курса српског као страног језика: *Go Speak Serbian 1: Beginner to Pre-Intermediate*, *Go Speak Serbian 2: Pre-Intermediate to Intermediate* и *Serbian Pronunciation Course*, који кроз укупно тридесет сати видео-материјала ученике воде корак по корак до савладавања основа српског језика. Уз наведене онлајн-курсе, оснивачи школе припремају материјале за самостално учење, које заинтересованим ученицима (и предавачима) шаљу у виду бесплатног билтена (енг. *newsletter*) путем имејл-налага. Реч је о веома функционалним наставним материјалима, који су дидактичко-методички прилагођени ученицима различитих нивоа познавања српског језика – од почетника до напредних корисника језика. Посебно место међу њима припада приручнику под називом *Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for all 3 Levels*, који садржи 190 страна вежбања за самостални рад и учење. Аутори приручник називају радном свеском, односно „компилацијом радних листова“, у којима ће свако ко учи српски језик пронаћи нешто за себе. Само одређење приручника „радна свеска“ поставља га на мапу једног од значајнијих дидактичких средстава, јер нам пракса показује да су у настави српског као страног језика веома ретки уџбенички комплекти „који садрже радну свеску“ (Novaković, 2022: 151).



Фотографија 1. Насловна страна приручника
Worksheet Booklet: Serbian Study Materials

Приручник је намењен савладавању српског као страног језика уз помоћ предавача у конвенционалној учионици или за самостални рад код куће: „Сви материјали у овој радној свесци су дизајнирани за самостално учење. Можете радити вежбања према сопственом нахођењу, а затим проверити тачност одговора користећи кључ“. Садржај приручника чини укупно педесет лекција, од којих се првих петнаест дистрибуира ученицима путем горе поменутог билтена^{15,16} а осталих тридесет и пет лекција путем самог приручника.¹⁷ Према речима аутора,¹⁸ све лекције су настале у складу са жељама и потребама самих ученика, односно из тежње да се отклоне њихове најчешће недоумице и потешкоће до којих долази приликом учења.¹⁹ Нажалост, уџбеник не поседује ни рецензије ни податке о каталогизацији, који би допринели постизању одговарајућег нивоа званичности.²⁰ Вељко Брборић (1999: 83) приручнике без наведених података сврстава у тзв. „паралелне приручнике“. Ипак, анализа нам је показала да својим садржајем и квалитетом и те како завређује пажњу предавача српског као страног језика. У његово писање, дизајнирање и дистрибуирање уложено је много рада и труда, што се може приметити већ приликом првог контакта предавача и овог савременог наставног средства.

¹⁵У Вебстеровом онлајн-речнику билтен се дефинише као мала публикација која се доставља одређеној интересној групи. Иако се првенствено користи у области економије, пословања и маркетинга малих и великих предузећа и компанија, наставници широм света су препознали његову функционалност, те га неретко користе у сопственој наставној пракси, називајући га (једноставно) *наставни билтен*.

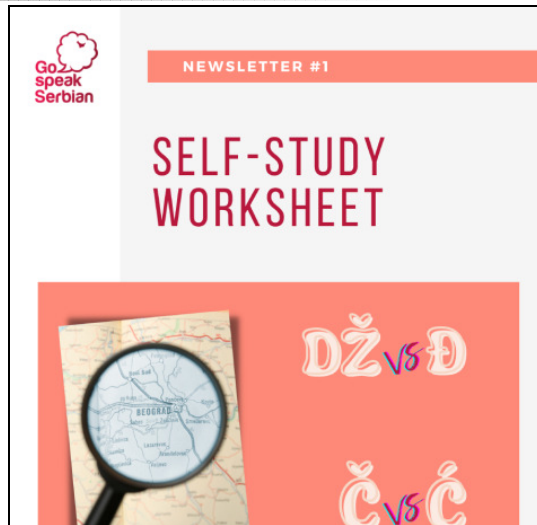
¹⁶„Наћи ћете радне листове организоване од шеснаестог билтена до педесетог; ако немате првих петнаест бројева нашег билтена, и ако желите да и даље добијате овакве радне листове за самоучење, можете се пријавити за наш билтен, а ми ћемо вам послати бројеве 1–15 бесплатно!“

¹⁷Након извршене куповине приручника веб-везе за преузимање пе-де-еф и аудио-материјала важе тридесет дана.

¹⁸Аутори првих двадесет и шест лекција су Миљана Вида и Драгана Бореновић Ђилас. Аутор преосталих лекција је Јована Никић, сарадник у онлајн-школи језика.

¹⁹„Уложили смо много времена, пажње и љубави у стварање ових материјала“.

²⁰„Драгоцено би било када бисмо имали и рецензије ових приручника [...] да видимо који су им квалитети и на основу чега се нуде ученицима“ (Brborić, 1999: 83–84).



Фотографија 2. Насловна страна прве лекције билтена приватне школе Go Speak Serbian

Све лекције у приручнику имају дводелну структуру, тако да се представљају садржаји намењени учењу српског језика на почетном и средњем, средњем и напредном, односно почетном и напредном нивоу (в. Табелу 1). Аутори, уз именовање нивоа на српском, користе и одреднице на енглеском *Elementary, Beginners, Intermediate, Pre-Intermediate, UpperIntermediate* и *Advanced*: „Ова радна свеска садржи вежбе за све нивое (од почетника до напредних) – само погледајте врх сваке странице да бисте пронашли ниво који покрива“. Преглед садржаја свих лекција у уџбенику показао нам је да аутори своју пажњу усмеравају ка развоју све четири језичке вештине. Читав приручник почива на комуникативном методу и усвајању језичких образаца захваљујући којима ће странац бити оспособљен да се успешно integriше у српску друштвену заједницу. Лекције су веома кратке и већина њих укључује лингвометодички предлогак, те два или више задатака у вези са обрађеном темом. У лингвометодичким предлошцима, осим што се обрађују наведене теме, представљају се културолошке чињенице у вези са животом на српском говорном тлу (главни град, познати филмови, серије, песме, веровања, обичаји, славе, кулинарство, српске хероине, писци, песници, режисери и сл.).

У лекцијама преовлађују радни налози и задаци усмерени ка богаћењу ученичког речника, и то на свим нивоима. Обрађују се теме препоручене у *Заједничком европском референтном оквиру за живе језике*, при чему се неке од тема понављају у више лекција: градови и људи, природа, храна и пиће, путовања и предели, смештај, карактерне особине, хороскопски знаци, казивање времена и датума, споменици (значајним личностима), хоби и доколица, породица, веровања, обичаји, кућни послови, писци, друштвени односи, животно окружење, свакодневне животне активности, свечаности, прославе, љубав, (историјски) догађаји, празници, спорт(ови), кулинарство, превоз, одећа, време и временска прогноза, комуникација (путем друштвених мрежа), животна средина, националности, здравље, образовање и одмор(и). Посебан квалитет приручника је у његовој прилагођености потребама ученика за савладавањем српског језика на нивоу неопходном за обављање свакодневних активности. Ученици се упознају са лексиком за именовање животних ситуација. Међутим, иако је приручник обликован у виду радне свеске (или вежбанке), постоји одређени број одељака посвећених објашњавању граматичких појава, које се потом увежбавају кроз више десетина задатака. Лекције у приручнику у којима постоји експлицитно представљање граматичких садржаја у оквиру одељака „мини лекција“ (енг. *Mini-lesson*) и „граматички кутак“ (енг. *Grammar Corner*) су: деветнаеста (*збирни бројеви и бројне именице*), двадесет друга (*глаголски облици, десет најфреквентнијих глагола*), двадесет трећа (*промена личних заменица*), двадесет четврта (*инструментал*), двадесет седма (*акузатив*), двадесет осма (*перфекат*), тридесета (*антоними и синоними*), тридесет и друга (*потенцијал*), тридесет шеста (*императив*), тридесет седма (*глаголске именице*), четрдесета (*датив и акузатив личних заменица*), четрдесет друга (*глаголски прилог садашњи*), четрдесет трећа (*будуће време*), четрдесет четврта (*компарација придева*), четрдесет седма (*датив*), четрдесет осма (*императив*) и четрдесет девета (*глаголски прилог садашњи*).²¹

²¹Објашњења су кратка, јасна, прецизна и са одговарајућим примерима.

Online
Serbian

MINI LESSON: PAST TENSE

The Past Tense is formed in the following way:

the present tense of the verb **JESAM*** (short form) + past participle of the main verb

Past participle is built from the infinitive stem** and the endings: **O, LA, LO** for singular and **LI, LE, LA** for plural

Ja sam radio/radila	Mi smo radili/radile
Ti si radio/radila	Vi ste radili/radile
On je radio	Oni su radili
Ona je radila	One su radile
Ono je radilo	Ona su radila

*short form of the verb JESAM is: ja sam, ti si, on/ona je, mi smo, vi ste, oni su

**The infinitive stem is formed by removing the suffix -Ti from the infinitives that end in -Ti, or by removing the suffix for 3rd person plural in the present tense for the infinitives ending in -iti or -iti

Negative form is formed in the following way:

the present tense of the verb **JESAM*** in the negative form + past participle of the main verb

Ja nisam radio/radila	Mi nisamo radili/radile
Ti nisi radio/radila	Vi niste radili/radile
On nije radio	Oni nisu radili/radile
Ona nije radila	One nisu radile
Ono nije radilo	Ona nisu radila

Questions are formed in the following way:

Do li + the present tense of the verb **JESAM*** + (subject) + past participle of the main verb

Do li sam (ja) radio/radila?	Do li smo (mi) radili/radile?
Do li si (ti) radio/radila?	Do li ste (vi) radili/radile?
Do li je (on) radio?	Do li su (oni) radili?
Do li je (ona) radila?	Do li su (one) radile?
Do li je (ono) radilo?	Do li su (ona) radila?

Фотографија 3. Начин представљања граматичких садржаја у анализираном приручнику

Од граматичких садржаја увежбавају се: 1. на *почетном* нивоу ћирилица, презент, предлози уз падеже, инструментал, акузатив, одрични облик презента, антоними, присвојни придеви, придеви, најфреквентнији глаголи за означавање свакодневних животних активности, збирни бројеви, бројне именице, предлози у и на, личне заменице, акузатив, датив, потенцијал, глаголски прилог садашњи, 2. на *средњем* нивоу антоними, прошло време, фразеологизми, бројеви, генитив именица и придева, пасив, компарација придева, садашње време, свршени и несвршени глаголи, глагол *треба*ти, потенцијал, колокације, промена личних заменица, инструментал, императив, датив, глаголске именице, заменица *који*, а 3. на *напредном* нивоу временске реченице, заменица *се*, генитив множине, антоними, синоними, творба речи, рефлексивни пасив, предлози, именице које имају само множину, глаголски вид, потенцијал, глаголски прилог садашњи.

Табела 1. Преглед садржаја лекција према нивоу учења српског као страног језика

Број лекције	А	Б	Ц	Број лекције	А	Б	Ц
Прва лекција	+	+		Двадесет шеста лекција			+
Друга лекција	+		+	Двадесет седма лекција		+	
Трећа лекција	+	+		Двадесет осма лекција		+	
Четврта лекција		+	+	Двадесет девета лекција		+	
Пета лекција	+		+	Тридесета лекција		+	
Шеста лекција	+	+		Тридесет прва лекција		+	+
Седма лекција		+	+	Тридесет друга лекција		+	
Осма лекција ²²		+		Тридесет трећа лекција		+	+
Девета лекција	+	+		Тридесет четврта лекција	+	+	
Десета лекција	+	+		Тридесет пета лекција		+	
Једанаеста лекција	+		+	Тридесет шеста лекција		+	
Дванаеста лекција	+	+		Тридесет седма лекција		+	+
Тринаеста лекција	+	+		Тридесет осма лекција		+	+
Четрнаеста лекција	+		+	Тридесет девета лекција	+	+	
Петнаеста лекција	+	+		Четрдесета лекција		+	
Шеснаеста лекција		+	+	Четрдесет прва лекција		+	+
Седмнаеста лекција	+		+	Четрдесет друга лекција		+	+
Осамнаеста лекција	+	+		Четрдесет трећа лекција		+	
Деветнаеста лекција	+			Четрдесет четврта лекција		+	
Двадесета лекција	+	+		Четрдесет пета лекција		+	
Двадесет прва лекција		+	+	Четрдесет шеста лекција		+	
Двадесет друга лекција	+	+		Четрдесет седма лекција		+	
Двадесет трећа лекција		+	+	Четрдесет осма лекција		+	
Двадесет четврта лекција	+			Четрдесет девета лекција		+	
Двадесет пета лекција	+			Педесета лекција		+	

Посебан квалитет приручника је у његовом визуелном и дидактичко-методичком обликовању. Коришћени су најмодернији софтвери за израду дизајна, због чега приручник на ученика/наставника оставља посебан визуелни утисак.²³ Аутори су водили рачуна да садржаји буду представљени на функционалан начин, тако да омогућавају ученицима једноставно сналажење у приручнику и кретање кроз лекције. Нивои коме припада садржај лекције јасно су означени на њеном почетку, а тема сваке лекције, било да је реч о почетном, средњем или напредном нивоу, представљена је на насловној страни помоћу интересантне фотографије. Такође, у самом приручнику се користи више

²²Лекције које су у табелама посебно визуелно истакнуте такође имају дводелну структуру, при чему се оба дела односе на наведени ниво изучавања српског као страног језика.

²³Директна комуникација са ауторима приручника показала нам је да су коришћени интегрисани алати онлајн-софтвера под називом *Canva*.

стотина веома квалитетних фотографија, које имају илустративни карактер. Коришћена су модерна софтверска решења са библиотекама од више хиљада бесплатних фотографија, које за потребе израде сопствених наставних материјала представљају прихватљиво решење. Уз фотографије и илустрације користе се табеларни прикази, којима се систематизују чињенице и градиво у целости. Садржаји су, дакле, представљени на систематичан, поступан и логички начин, при чему су коришћење различите технике обојења и истицања делова садржаја, како инструктивног дела приручника (радних налога, задатака и питања), тако и простора за самостални рад ученика. На појединим местима у лекцијама постоји проблем коришћења типографских јединица мањих димензија, због чега је потребно више пажње да би се текст успешно рашчитао. У већини лекција се користе лингвометодички предлошци, захваљујући којима се на имплицитан начин усвајају граматичке форме и значења нових лексичких јединица. Примери су разноврсни и директно потпомажу разумевање дела садржаја који се обрађује. Притом, врло често су усмерени ка разјашњавању питања која су странцима захтевна и изазивају различите врсте неразумевања и недоумица. Инструктивни део наставног материјала је писан једноставним и прецизним језиком, уз, наравно, коришћење енглеског језика на почетном нивоу, а српског на средњем и напредном. Међутим, интересантно је да у читавом приручнику доминира српски језик и латиница, јер су аутори настојали да ученик активно учествује у савладавању садржаја лекција, како самосталним истраживачким радом тако и уз помоћ наставника/предавача. Реч је о разноврсним питањима, радним налозима и задацима – допуњавање, повезивање, заокруживање тачног одговора, одговарање на питања отвореног типа, именовање предмета на фотографијама, укрштенице, писање писма и преслушавање аудио-записа. Уз приручник долази укупно шест кратких аудио-записа, чија је функција развијање вештине слушања и разумевања текста. Аудио-записи се налазе у .mp3 датотекама смештеним у директоријумима прве, друге, двадесет девете, тридесет шесте, четрдесет прве и четрдесет петелекције. Озвучавање уџбеника реализовали су, по свему што се да чути, предавачи српског као страног језика. Чини се да у овом сегменту постоји могућност унапређења квалитета ангажовањем професионалних спикера (водитеља, глумаца и др.).

Почев од двадесет и девете на самом крају лекције дају се транскрипти аудио-записа. Каткад се користе кратки видео-записи са Јутјуба, захваљујући којима се ученици упознају са најфреквентнијим глаголима (двадесет и друга лекција) и инструменталом (двадесет и четврта лекција). У одређеном броју лекција појављују се речници непознатих речи и израза, у којој се за српске речи дају преводни еквиваленти (на енглеском језику). Решења са тачним одговорима дата су на крају сваке појединачне лекције, уз јасно назначавање нивоа на који се радни налози, питања и задаци односе.

BEGINNERS (POČETNI NIVO)

1. Fill in the missing letters to complete the words.







G_TO_IN_ DO_U_AK PA_O_ K_U_ KA_TI_A

2. Read the dialogue and complete it with the words from task 1.

U hotelu

A: Dobro dan. Imam rezervaciju za danas.
 B: Na koje ime?
 A: Filip Smit.
 B: Samo moment..., u redu, mogu li da dobijem Vas _____?
 A: Naravno. Izvolite.
 B: Koliko plaćate - _____ li _____?



1. Fill in the missing letters to complete the words.







G_TO_IN_ DO_U_AK PA_O_ K_U_ KA_TI_A

3. Write the missing word.

			
_____ salata	_____ čaša	svetlo _____	sveže _____
			
kilogram _____	_____ supe	zeleni _____	parče _____

Фотографија 4. Део лекција на почетном нивоу у анализираном приручнику

ЗАКЉУЧАК

Припрема и објављивање уџбеника и приручника представља један од изузетно комплексних задатака у настави српског као страног језика. Подразумева континуирани и посвећени рад читавог тима, састављеног од аутора, дизајнера, преламача, лектора, програмера (у новије време) и других лица, која својим залагањем доприносе њиховом квалитету и функционалности. Преглед ранијих и новијих истраживања показује да постоји, супротно другачијем веровању, велики број дидактичких средстава објављених током XX и XXI века, чији су издавачи домаћи и инострани универзитети, институти, заводи, специјализоване школе језика. У њихову израду били су

укључени еминентни стручњаци из области славистике, србистике и методике наставе (српског као) страног језика. Своја расположива средства усмерили су ка припреми уџбеника и различитих врста приручника, при чему је евидентно да су то чинили у складу са тенденцијама развоја образовања у датом тренутку. Међутим, развој савремених информационо-комуникационих технологија, промена прилика на тржишту рада на српском говорном подручју и развој студија србистике утицали су да дође до промена на пољу припреме и продукције уџбеничког материјала. Повећано интересовање свршених студената српског и других страних језика за подучавањем странаца довело је до стварања веће количине наставног материјала, чији су састављачи сами предавачи и наставници. Организујући сопствени рад у онлајн-окружењу и послујући у условима тржишне конкуренције, предавачи су препознали прилику за дистрибуирањем својих наставних материјала у оквиру комерцијалне делатности приватних школа и организација. У последњих пет година приметна је очигледна експанзија таквих наставних материјала, које предавачи/аутори, захваљујући стеченим знањима о коришћењу модерних рачунарских алата, прилагођавају и трансформишу у низ уџбеника, радних свезака, речника и других врста приручног материјала. Иако врло често немају податке о каталогизацији и рецензентима, међу њима има интересантних публикација, које своје место налазе на часовима других предавача српског као страног језика. Један од таквих приручника је и радна свеска *Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for all 3 Levels*, чији је (не)званични издавач приватна школа „Go Speak Serbian“. Наведена радна свеска већ на први поглед привлачи пажњу предавача српског као страног језика. Са једне стране, то чини захваљујући својој форми – састоји се из педесет кратких лекција обликованих у виду билтена. Са друге стране, одликују је упечатљив визуелни идентитет и дидактичко-методичко обликовање, створени применом (веровали ми или не!) бесплатног онлајн-програма. У читавом приручнику се на доследан и систематичан начин наизменично представља градиво за учење српског језика на почетном, средњем и напредном нивоу. Очигледно је да су аутори пажљиво обликовали садржаје свих педесет лекција, настојећи да ученици, који приручник буду користили, развију све четири језичке

вештине, односно увежбају граматику, допуне новим јединицама свој речник и обогате сазнања о културолошким аспектима живота на српском говорном подручју. Ипак, чини се да аутори нису искористили у потпуности све потенцијале које њихови аутентични текстови заиста нуде ученицима (и настави српског као страног уопште). Уз мало додатног рада на проширењу лекција и осмишљавању додатних радних налога, задатака и питања, верујемо да би се значајно увећао квалитет радне свеске. Но, иако радну свеску не можемо сврстати у званичне приручнике за наставу српског као страног језика (док не буде добила испунила све званичне захтеве издаваштва), никако не смемо да занемаримо њено постојање у савременој настави српског као страног језика. Она несумњиво представља значајно дидактично средство које: 1. обогаћује наставни рад на часовима српског као страног језика, 2. сведочи о професионалној оспособљености и посвећености предавача и 3. казује много о нивоу развијености наставе српског као страног језика (с обзиром на чињеницу да је некада било незамисливо да два или три аутора самостално реализују пројекат писања, припреме и објављивања приручника). На основу свега реченог, с пуним правом смемо тврдити да настава српског као страног језика има светлу будућност у погледу припреме и објављивања наставног материјала.

ЛИТЕРАТУРА

- Bjelaković, I. (2007). Metodološki okvir nastave srpskog kao stranog u knjizi *Naučimo srpski 1 (početni nivo)*. In J. Vučo (ur.), *Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti* (260–269). Beograd: Filološki fakultet.
- Brborić, V. (1999). Udžbenici i priručnici za srpski jezik i književnost u osnovnoj i srednjoj školi. *Književnost i jezik*, 46 (4), 83–91.
- Брборић, В. (2014). Књига која траје: уџбеник *Српски за странце* Боже Ћорића. *Српски језик*, 19, 595–604.
- Bugarski, R. (1984). Pregršt pitanja o srpskohrvatskom kao stranom jeziku. U: P. Vučković (ur.), *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”* (17–22). Beograd: Institut za strane jezike.
- Gačić, Z. (1986). Kako poboljšati motivaciju naših polaznika. U: P. Vučković (ur.), *Naučni skup „Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog”* (141–145). Beograd: Institut za strane jezike.

- Дабић, Б. (1986). Нека питања из наставе српскохрватског језика у словенским земљама. У: П. Вучковић (ур.), *Научни скуп „Настава српскохрватског језика као страног“* (127–131). Београд: Институт за стране језике.
- Дешић, М. (1990). Настава српскохрватског језика као страног: досадашња искуства и наредни задаци. У *Учење језика, комуникативни приступ и образовање наставника* (233–237). Нови Сад: Институт за стране језике и књижевности.
- Дешић, М. (2003). Српски језик као страни данас. У П. Вучковић (ур.), *Педесет година Института за стране језике: 1953–2000* (63–67). Београд: Институт за стране језике.
- Dimitrijević, N. (1984). Uslovi modernizacije srpskohrvatskog jezika kao stranog. U: P. Vučković (ur.), *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani“* (34–40). Beograd: Institut za strane jezike.
- Đerić, R. (1984). O nastavi srpskohrvatskog jezika kao stranog u JNA. U: P. Vučković (ur.), *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani“* (68–69). Beograd: Institut za strane jezike.
- Đorđević, K. (2017). Lektorat srpskog jezika u Bratislavi. *Književna istorija*, 163, 215–223.
- Ivić, P. (1998). *Pregled istorije srpskog jezika* (priredio Aleksandar Mladenović). Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Ignjatić, Z. (1986). Specijalizovani tečajevi srpskohrvatskog jezika za strane studente. U: P. Vučković (ur.), *Naučni skup „Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog“* (113–116). Beograd: Institut za strane jezike.
- Krajišnik, V. (1992). Bibliografija jugoslovenskih radova o srpskohrvatskom jeziku kao stranom (1960–1990). *Živi jezici*, XXXIV–XXXV/1–4, 184–203.
- Lompar, V. (1995). Božo Ćorić: *Srpski za strance*. *Književnost i jezik*, 43(3/4), 179–181.
- Marinković, M. (2010). Srpski jezik u Osmanskom carstvu: Primer četvororojezičnog udžbenika za učenje stranih jezika iz biblioteke sultana Mahmuda I. *Slavistika*, 14, 280–298.
- Marojević, R. (1986). Teorijsko–metodološka pitanja nastave srpskohrvatskog jezika kao stranog. U: P. Vučković (ur.), *Naučni skup „Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog“* (34–37). Beograd: Institut za strane jezike.
- Mihailović, Lj. (1986). O učenju i nastavi srpskohrvatskog jezika kao stranog. U: P. Vučković (ur.), *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani“* (13–16). Beograd: Institut za strane jezike.

- Николић, М. (2020). Библиографија српског као страног језика (1991–2018). У: В. Крајишник (ур.), *Српски језик као страни у теорији и пракси ИВ* (593–623). Београд: Филолошки факултет.
- Новаковић, А. (2022). *Уџбенички комплет у настави српског као страног језика*. Ниш: Филозофски факултет. ИСБН 978-86-7379-600-0
- Новаковић, А. (2023). Библиографија радова из области методике наставе српског као страног језика (2018–2022). *Живи језици*, 43(1), 181–195.
- Novaković, A. (2024a). Zapažanja o nastavi srpskog kao stranog jezika na početku treće decenije XXI veka. *Philologia Mediana*, 16, 861–870. <https://doi.org/10.46630/phm.16.2024.57>
- Novaković, A. (2024b). Priručnici inostranih univerziteta i zavoda u nastavi srpskog kao stranog jezika nakon Drugog svetskog rata. *Philologia*, 22, 75–91. <https://doi.org/10.18485/philologia.2024.22.22.4>
- Novaković, A. (2024v). Udžbenik za srpskohrvatski američke Vojne škole jezika: udžbenički komplet za učenje srpskog kao stranog. *Lingvometodika*, 1, 123–145. <https://doi.org/10.46630/lmt.1.2024.09>
- Novaković, A. (2024g). *Fragmenti o metodici nastave srpskog kao stranog jezika nakon Drugog svetskog rata*. Niš: Filozofski fakultet. ISBN 978-86-7379-655-0
- Оташевић, Ђ. (2014). Приручници за наставу српског језика као страног. *Лингвистичке актуелности*, 25, 21–30.

Aleksandar M. NOVAKOVIĆ

University of Niš, Faculty of Philosophy, Niš, Serbia

A SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE HANDBOOK CREATED BY EDUCATORS: THE EXAMPLE OF THE PRIVATE SCHOOL 'GO SPEAK SERBIAN'

Summary: *This paper analyzes the manual Worksheet Booklet: Serbian Study Materials for All 3 Levels, published by the private school GoSpeakSerbian. The aim is to provide a clearer assessment of its quality and its role in contemporary Serbian as a foreign language instruction. The study combines theoretical and content analysis methods. The findings show that the manual is designed as a workbook containing fifty lessons, each focusing on alternating grammar exercises, vocabulary building, and exploration of cultural aspects of life in Serbian-speaking regions. Although the manual is neither catalogued nor peer-reviewed, its quality merits the attention of instructors. Through its content and didactic-methodological approach, it proves to be a valuable teaching resource that: 1. Enriches the teaching of Serbian as a foreign language; 2. Demonstrates the professional competence and dedication of its authors; and 3. Reflects the progress of Serbian as a foreign language pedagogy — especially given that, in the past, it was nearly unthinkable for two or three authors to independently design, prepare, and publish such a manual.*

Keywords: *Serbian as a foreign language, workbook, private school, Go Speak Serbian, Canva.*

© 2025 by authors

Овај чланак је доступан у отвореном приступу и објављен је под лиценцом Creative Commons 4.0 Attribution 4.0 International ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)).

© 2025 by authors

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International License ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)).